

Til Utdanningsdirektoratet
Postboks 9359
Grønland 0135 OSLO

Deres ref: 2017/226

Vår ref:

Dato: 04.05.2017

Innspill til Utdanningsdirektoratets utredning om de praktiske og estetiske fagene

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen vil gi innspill til Utdanningsdirektoratet på bakgrunn av supplerende oppdragsbrev 01/2017 av 28.3.17, saksnr 2017/226

Innledning

Nasjonalt senter for kunst og kultur (KKS) har fått følgende bestilling fra Udir:

1. Senteret bør se på hvordan fagene musikk og kunst og håndverk kan bidra i et felles løft for alle de praktiske og estetiske fagene i opplæringen i grunnskolen.
2. Å utrede hvordan man kan løfte kunst og håndverk og musikk i opplæringen på kort og lengre sikt.
3. Senteret bør i utredningen også se på relevans i læreplanen opp mot relevante utdanningsprogram i VGO som musikk, dans og drama og kunst, design og arkitektur

Hvorfor er det viktig å styrke de praktiske og estetiske fagene i opplæringen?

Vi tolker oppdraget først og fremst som en innbydelse til å gi innspill til hvordan barn og unge gjennom arbeidet med de praktiske og estetiske fagene oppnår både bedre læringsutbytte i disse fagene, men også peke på hvordan styrking av bruken av metodene som de praktiske og estetiske fagene benytter, kan gi bedre læring i andre fag. Vi vil vektlegge hvordan praktiske arbeidsmetoder i vesentlig grad bidrar til selvregulering, sosio-emosjonell utvikling, mestring og identitetskapning. Vi viser også hvordan disse fagene kan styrke de tre hovedtemaene: Demokrati og folkestyre, livsmestring og folkehelse og bærekraftig utvikling.

Yrkespedagogiske prinsipper

Den yrkespedagogiske læringstradisjonen kan beskrives ved at en går fra det spesielle til det generelle, fra det praktiske til det teoretiske og fra det konkrete til det abstrakte. Utgangspunktet for kunnskapsutviklingen er opplevelse og erfaring (Bergli, 1999). Det sentrale er praktisk arbeid som eleven reflekterer over. Utgangspunktet er relevante problemer som eleven skal kunne håndtere selv, med hjelp av veiledning. Eleven skal være bevisst tidligere erfaringer for så å gjøre nye erfaringer som de skal beskrive og analysere. Videre står elevmedvirkning og fokus på opplevelsesorientering sterkt (Nilsen & Haaland, 2013).

Samfunnet har behov for arbeidskraft som er utdannet til å utføre praktisk arbeid. Derfor må grunnopplæringen legge til rette for at alle elever blir kjent med praktiske arbeidsmåter, slik at de får et best mulig grunnlag til å velge karrierevei gjennom fagvalg i videregående opplæring. Gjennom utprøving av ulike arbeidsmetoder, vil flere elever enn i dag finne læringsmåter som gir dem mestringfølelse, økt selvfølelse, motivasjon og «appetitt» på arbeidslivet. Mennesker lærer gjennom kroppen, tilegner seg ny adferd gjennom kroppen, og bærer hele livet med seg kroppsliggjorte kunnskaper og disposisjoner for adferd. Disse kunnskapene kan ikke bare formidles verbalt, men tilegnes og uttrykkes også kroppslig» (Bostad 2006, s. 140). Drama er et eksempel på et estetisk fag hvor kroppen spiller en viktig rolle. «Lek og estetisk aktivitet gjør oss nærværende på en mer intensivt måte. Fullstendige mennesker er vi bare når vi utfolder oss estetisk og i lek, hevder kunstfilosofen Fredrik Schiller» (Bostad s. 131). Kreativitet, kunst og kultur blir viktige elementer i vår sosialisering og dannelsesprosess.

1. Senteret bør se på hvordan fagene musikk og kunst og håndverk kan bidra i et felles løft for alle de praktiske og estetiske fagene i opplæringen i grunnskolen.

I Meld.St. 28, 4.3.3 vil departementet at det i fagfornyelsen skal legges vekt på god sammenheng mellom fagene. Videre i 4.3.4 tverrfaglige temaer, betyr det at elevene arbeider med problemstillinger eller temaer som krever kunnskaper og ferdigheter fra flere fag (Kunnskapsdepartementet, 2015)

Kunstfagenes egenart gjør at mange prosjekter har en fremføring/visning som mål, enten det er med et tverrfaglig eller fagspesifikt utgangspunkt. Kunnskap og ferdigheter innen kunstneriske virkemidler vil berike tverrfagligheten. I tillegg til fagspesifikke elementer, kan en snakke om noen felles arbeidsmetoder i alle former for formidling eller kommunikasjon som vil bestyrkes av kunstfaglig kompetanse. Bamford konkluderer i *Wow-faktoren* med at kunstfaglig undervisning gir god effekt på læring også i andre fag (Bamford, 2008). Det ser også ut som at muligheter for å vise fram det man har jobbet med i kunstfag har stor effekt på barns læring gjennom økt selvtillit og selvfølelse, bli sett og få en stemme inn i lokalsamfunnet – utvikle medborgerskap. Det kan være gjennom en utstilling, en forestilling eller på andre måter (Bamford, 2008, s. 98-99).

1.1.Fagovergripende kompetanser

Musikk

Musikkfaget er et av fagene hvor fagovergripende kompetanse trer sterkt frem. Den sosiale og

emosjonelle siden ved å bringe inn musikkfaget i tverrfaglig arbeid, har vist seg å kunne øke læringsutbyttet og å skape motivasjon for læring. Sidsel Karlsens rapport *Music education in multicultural schools* trekker frem viktigheten i også å kunne bruke musikkfaget som en bro mellom kulturer i klasserommet for å fremme elevenes egen identitet og selvopplevelse. Norsk skole i dag er sammensatt med elever fra hele verden og musikkfaget kan spille en stor rolle med tanke på sosialkompetanse og inkludering. Karlsen trekker frem at for å skape et slikt klassemiljø er man avhengig av lærerens kompetanse og kapasitet i å nærme seg musikk og komposisjon som metode for å bygge en felles forståelse mellom kulturer og samfunnsverdier (Karlsen, 2011, s. 9).

Norske musikkforskere som Even Ruud har gitt ut flere bøker om hvordan musikkfaget kan ha en særegen måte å skape sosial tilknytning i grupper. Ruud trekker frem at «identitet» ikke bare var noe som angikk «kjernen» i individet, men noe som måtte søkes i vårt fellesskap med andre. Slik bruker vi også musikk til å avgrense oss selv overfor andre, til å kommunisere hvor vi hører hjemme i et større sosialt landskap».(Rud, 2008). Både Karlsen og Ruud sine poenger støtter opp under Meld.St.21 punkt.5.2.2 som sier at skolen skal støtte opp under et godt psykososialt miljø der elevene trives og kan vokse som individer. Musikkfaget er et sosialt fag, et samlende fag og et identitetsskapende fag som bygger opp om elevenes sosiale og individuelle vekst (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Dansk forskning fra Hansen, Wallentin og Vuust på rundt 20.000 elever fra 2012 viser at elever som også bedriver musikalsk aktivitet har en økt arbeidskapasitet og forbedret evne til å huske informasjon innen andre fag på skolen (Nordahl, 2012). Da spesielt matematikk og tallmemorerings. Gjennom å testes i en MET (*musical ear test*) ble elevene utfordret til å kjenne igjen rytmikk, melodier og strukturer i korte eksempler. Disse kan sees i sammenheng med å kunne regne som grunnleggende ferdighet i musikkfaget.

Kunst og håndverk

Felles for de praktiske og estetiske fagene er "å lære ved å gjøre". Sammen med kunst og håndverk er de øvrige praktiske og estetiske fagene synlige fag, der undervisningsmetodene i stor grad involverer kropp og hender i kombinasjon med hodet i ulike læreprosesser. Med dette ivaretas dannelsen av det hele mennesket. Kreativ problemløsning, kommunikasjon, samarbeid, kritisk tenkning, media- og informasjonskompetanse, innovasjon og entreprenørskap er kompetanser som etterspørres i et framtidig perspektiv (21th Century skills) og som kunst og håndverk har de beste forutsetninger for å fremme, sammen med øvrige praktiske og estetiske fag. Kreativitet og kreative prosesser blir ofte omtalt i forbindelse med innovasjon og entreprenørskap i skolen og har vært en sentral del av PEL-faget i grunnskolelærerutdanningen. Boka *Skapende og kreativ læring* (Johansen, 2012) gir flere eksempler og innfallsvinkler til dette temaet.

Tenker man bredere har de kompetansene som er nevnt ovenfor stor overføringsverdi og kan bidra til et løft også i forhold til mer teoritunge fag i skolen. Praktiske og estetiske fag, med sine utforskende og prosessorienterte arbeidsmetoder, kan gi elevene ulike metodiske verktøy for problemløsning også innen teoretiske fag.

1.2. Tverrfaglige tema

I høringsutkast for overordnet del av læreplanen, kap. 2 Prinsipper for læring og utvikling, vektlegges tre tverrfaglige tema: demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring. Målsettingen med elevenes arbeid med temaene er at de skal lære "å bli utforskende, innovative og i stand til å finne bærekraftige løsninger" (Kunnskapdepartementet, 2017, s. 13).

Folkehelse og livsmestring

Faget kunst og håndverk legger til rette for utfoldelse av skaperglede, engasjement og utforskertrang dersom det driftes av fagkompetente lærere og ramme faktorene er tilfredsstillende. I formålet til faget trekkes den estetiske dimensjonen fram som sentral i barn og unges hverdag og som et grunnlag for deres valg og ytringer (Utdanningsdirektoratet, 2006). Faget gir, sammen med de andre praktiske og estetiske fagene, elevene muligheter til å uttrykke seg gjennom andre språk enn verbalspråket og lar dem få anerkjennelse gjennom det de gjør, ikke det de er. Blant annet gjennom praktisk, skapende utfoldelse bygger fagene opp om elevenes selvtilit, selvrespekt og identitet. Slik bidrar fagene på hver sin unike måte inn mot det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring.

Stadig mer internasjonal forskning peker på sammenhengen mellom bruk av musikk og helsefremming. I Brighton i England har for eksempel leger satt i gang et prøveprosjekt hvor de gir sosiale resepter, med oppfordring om å bli med i legesenterets eget kor. Effekten det har hatt på forskjellige sykdommer er tankevekkende. Korsang og annen musikkaktivitet viste seg å ha positiv virkning på sykdommer som depresjon, angst, kols og ulike muskelsykdommer. I forskningsgruppen Helsefremmende Lokalsamfunn ved NTNU ønsker de blant annet å overføre forskningen fra legesenteret i Brighton til Norge, og se om de kan finne liknende resultater. I forskningsprosjektet skal det avdekkes hva som gjør at vi blir med i musikkaktiviteter, og samtidig måle hvilken virkning denne aktiviteten har på fysiologiske faktorer, blant annet immunforsvaret. Sammenhengen mellom mennesket, musikken, helse og velvære er spennende. Helt siden tidenes morgen har mennesket brukt musikk til forskjellige formål. Musikk vekker følelser i oss, det brukes i åndelig sammenheng, i kampsammenheng, til å styre en gruppe og sette takten for roere eller de som marsjerer, det brukes til dans og forlystelse. Musikk beveger oss på så mange måter og kan gi økt evne til å reflektere og mestre livet sitt.

Demokrati og medborgerskap

Forskerteam fra 12 land har i forskningsprosjektet *DICE - Drama Improves Lisbon Key Competences in Education* (DICE, 2010) undersøkt virkningen av drama i undervisning på fem av EUs fagovergripende nøkkelkompetanser for læring. DICE konkluderer blant annet med at elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater øker kompetansen i å lese og kommunisere og har økt motivasjon for å lære på skolen, og de utvikler evnen til å føle empati med andre og blir mer tolerante overfor andre mennesker. Aud Berggraf-Sæbø påpeker i sin bok *Drama som læringsform* at læringseffekten som DICE-forskningen viser til når det gjelder å drive med drama- og teateraktiviteter, også har en overføringsverdi på andre sjangre av kunst og kultur. Hun skriver også at resultatene understreker drama og teater sin fellesskapsbyggende virkning (Sæbø, 2016, s. 197).

Kunnskap om bruken av visuelle virkemidler "styrker muligheten for deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser i et samfunn der informasjon i økende grad kommuniseres visuelt"

(Utdanningsdirektoratet 2006, s. 2). Dette er viktig kunnskap i forhold til temaet demokrati og medborgerskap.

Bærekraftig utvikling:

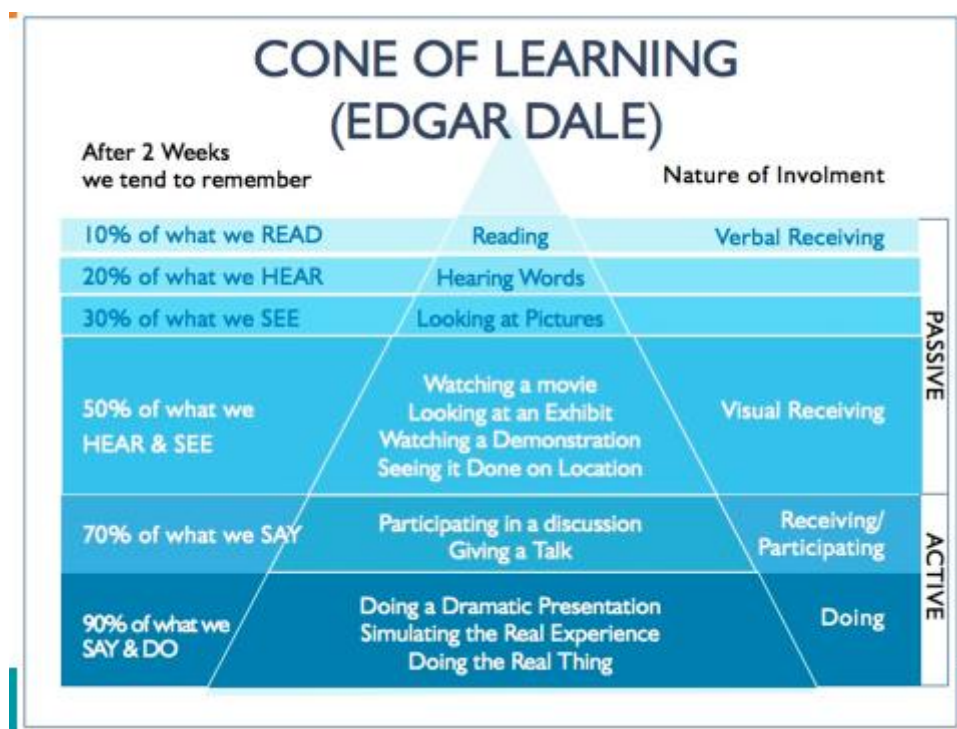
Dramafaget kan øke refleksjon og ansvarliggjøring i forhold til produksjon og forbruk av artefakter, hvem produserer? hvem forbruker? transport, lønnsforhold, pris, avfallshåndtering, miljø.

I Kunst og håndverksfaget gis det gode muligheter til å konkretisere miljøproblematikk gjennom praktisk erfaring med designprosesser og redesign, valg av materialer og verktøy, sette ulike produkter inn i livsløpssammenheng, kritisk tenkning rundt artefakter, etikk og miljø mm.

1.3.Undervisningsmetoder

God læring er viktig i alle fag. I følge Edgar Dale's læringskjegle er det synliggjort hvordan ulike undervisningsmetoder gir ulikt læringsutbytte. Her ser vi at «å gjøre» og «å fortelle om det vi gjør» er det som gir best læringsutbytte, sammenliknet med for eksempel å lese om stoffet. I læring gjennom gjøring i praktisk estetiske fag ligger det godt til rette for at elevene kan tilegne seg teoretisk kunnskap gjennom erfaring.

Figur: Læringskjegla – Dale

2. Å utrede hvordan man kan løfte kunst og håndverk og musikk i opplæringen på kort og lengre sikt.

2.1 Kunst og håndverk

Kunst og håndverk i 1-10 trinn er et stort fagfelt som rommer mange kompetanser fra ulike yrkesområder. Som fag i grunnskolen har kunst og håndverk endret seg mye over tid og tilpasset samfunnets behov for lærlinger, nye yrkesgrupper og holdninger til hva som er *god utdanning/danning* for barn og unge. Den siste nasjonale satsningen i skolen (utenom DKS) er langt tilbake i tid ca. 1996 med innføring av ny læreplan med formgivning som ett fag. I kartleggingen av kunst og kulturfag i Norge av Anne Bamford viser vi til at en mindre del av totalt timetall for undervisning de siste 20 årene går til estetiske fag .

I rapporten vises det til at for ti år siden var 20 prosent av tiden forbeholdt kunst- og kulturfag og praktiske fag i grunnskolen. I 2010 har dette tallet falt til rundt 12,4 prosent. Matematikk, engelsk, norsk og kroppsøving er fagene som har fått mest tilleggstid. Resultatene fra spørreundersøkelsen antyder at selv om noen av grunnskolene mener at de har et sterkt fokus på kunst og kultur (23,1 prosent), mener de fleste av skolene (71,5 prosent) at de har moderat fokus på kunst og kultur. Bare noen få skoler (5,3 prosent) mener de har lite fokus på kunst og kultur. (Bamford, 2012, s. 7.)

Med PISA testingens inntog i Norge har dette ført til en negativ utvikling for de praktisk estetiske fagene, da det ble stort fokus på *kjernefag* og basisferdigheter i skolen- Vi legger til en kommentar fra Bamford fra kartleggingen av kunst og kulturfagene i Norge:

Retorikken rundt PISA-resultatene har hatt uforholdsmessig stor negativ innvirkning på opplæringen i kunst- og kulturfagene i skolen, og den store mengden negative kommentarer om PISA-undersøkelsen vitner om hvor mye «opprør» denne prosessen har skapt i norske skoler. Den økende motstanden mot PISA-prosessen kommer ikke bare fra rektorene. (Bamford, 2012, s.13.).

Å omtale fag som *kjernefag* og *basisfag* kan tolkes som et faglig hierarki, og at noen fag og egenskaper skal prioriteres foran andre fag – for å gi skolen en høyre score på PISA testing. Bamford foreslår i *stedet for at kunst- og kulturfagene tar fokuset vekk fra teoretiske fag i skolen, er det slik at mer kunst, kultur og kreativitet faktisk kan bidra til bedre kvalitet, bedre resultater og større grad av mestring.* (Bamford, 2012 s. 13).

KKS vil legge fram følgende tiltak:

Kompetansekrav til lærere som underviser i kunst og håndverk (på lang sikt)

I Meld. St. 28 presiseres det at det kreves spesiell fagkunnskap hos lærere som underviser i praktiske og estetiske fag (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 48). Undersøkelser gjort av Statistisk sentralbyrå viser at hele 44 (43,9) prosent av lærerne som underviser i kunst og håndverk ikke har studiepoeng i faget (Lagerstrøm et al., 2014, s. 73). Samtidig som lærernes faglig kompetanse er svært mangelfull uttrykkes det bekymringer rundt teoretisering av kunst og håndverksfaget, fra både næringsliv, ulike fagmiljøer og fra kunnskapsministeren selv. Praktiske ferdigheter og håndverks-kompetanse etterlyses. For å imøtegå framtidens behov for bl.a. praktisk erfaring med materialer og handverkskompetanse må det stilles konkrete kompetansekrav til lærere som skal undervise i faget. Uten dette lar ikke

kompetansemål som vektlegger f.eks. håndverkskunnskap og kunnskap om produktutvikling og problemløsning knyttet til ulike områder seg realisere. Å ruste elevene til å mestre fremtidens krav i samfunns- og arbeidsliv krever kompetente lærere. Faglig forståelse og dybdelæring krever fagkompetanse. KKS ser på kompetansekrav til lærere som et avgjørende grep for å løfte kunst og håndverksfaget og gi det en sentral plass i skolen, slik stortingsmeldingen beskriver at faget skal ha (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 48). Senteret kan ikke finne faglige begrunnelser for å anbefale færre studiepoeng ved undervisning fra 1.-7.trinn og anbefaler derfor et minimumskrav om 60. stp. for undervisning fra 1.-10.trinn.

Timeantallet i kunst og håndverk er per i dag delt inn slik: 1.-7.klasse skal ha 477 timer med kunst og håndverk (i snitt 68,14 timer per år), men 8.-10.trinn skal ha 146 timer med kunst og håndverk (48,67 timer per år). Det er paradoksalt at timeantallet i kunst og håndverk er fordelt med et høyere antall timer delt på år på barne- og mellomtrinnet enn på ungdomsskolen, at kompetansekravet for å undervise i dette faget kun foreligger for ungdomsskolen. Kompetansekravet må ikke betraktes som et tilsetningskrav alene, men også som et undervisningskrav. Ettersyn og kontroll av at dette gjennomføres bør gjøres av fylkesmannen.

Etter- og videreutdanning (på kort og lang sikt)

«Det er grundig dokumentert i forskning at lærernes fagkunnskap har betydning for elevenes læringsutbytte» (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 74). «Det er for eksempel dokumentert at det er viktig at lærere behersker de praktiske ferdighetene elevene forventes å utvikle» (Ibid). Sitatene fra Meld. St. nr. 28 underbygger både nødvendigheten av kompetansekrav til lærere og betydningen av relevant etter- og videreutdanning.

KKS ser viktigheten av å utvikle fleksible etter- og videreutdanningsmodeller for å møte ulike faglige behov for kompetanseheving innen fagfeltet. I vårt langstrakte land har kommuner og skoler ulike faglige utfordringer og behov. Etter- og videreutdanningsmodellene bør tilrettelegges både med tanke på bysentra og periferi. Det er uakseptabelt at elever i deler av landet over tid ikke får opplæring av kompetente lærere. Det bør ses på ulike modeller som innehar elementer av praktisk verkstedarbeid, samlingsbaserte, nettbaserte og/eller kombinerte studier. Utvikling av ulike modeller må foregå i nært samarbeid med praksisfelt og UH-sektor.

For studieåret 2017-2018 er det satt av 30 millioner til videreutdanning i praktisk-estetiske fag. Erfaringene så langt viser at Skoleeier prioriterer videreutdanning for de fagene som de mangler kompetanse på og som det er stilt kompetansekrav til.

Nettverk (på kort og lang sikt)

KKS anser bygging av faglige nettverk som en viktig del av intern kompetanseheving og kvalitetssikring av opplæringen. På mange skoler er kunst og håndverkslæreren alene eller har få kollegaer å samarbeide med. Skolefagsundersøkelsen 2011 viser at 78 (77,7) prosent av lærerne på barnetrinnet ikke deltar i fagteam (Espeland, M. et al, 2013, s. 74). Gjennom deltakelse i nettverks- eller faggrupper utvikles lærernes kompetanse via intern eller ekstern kursing, gjennom samtaler og diskusjoner, foredrag og ekskursjoner. Gjennom nettverks eller faggrupper kan også gode overgangsrutiner mellom ulike trinn eller nivå drøftes. Progresjon fra 1.-10 trinn og fra ungdomsskole til videregående skole kan sikres og viktige tema som tilpasset opplæring, vurdering, eksamensoppgaver, årsplanarbeid, samt

fagovergripende prosjekter kan drøftes i bredere faglige fora. Ved erfaringsdeling gjøres læringsarbeidet mer transparent, noe som er positivt og utviklende for faget. Skedsmo kommune kan nevnes som et eksempel på systematisk og langsiktig satsing på faggrupper bl.a. i kunst og håndverk.

Det må skapes gode strukturer og legges til rette for erfaringsdeling gjennom nettverk. Det kan organiseres på ulike måter, det blir viktig å tenke fleksibelt og se de mulighetene teknologien gir for deltakelse i ulike typer nettverk. Et eksempel på dette kan være at kommunene/regioner/fylker arrangerer faste møter for sine fagansatte, for eksempel en gang i måneden. Disse møtene kan også gjennomføres på Skype eller lignende om dette viser seg å være hensiktsmessig og distriktsvennlig.

Koblingen mellom UH og praksisfeltet vil være særlig nyttig for å møte framtidige utfordringer knyttet til innarbeiding av nye fagplaner i lærerutdanningene, samt for å imøtekomme praksisfeltets behov for kompetanseheving.

I prosjektet «Bodøpiloten», som KKS gjennomførte sammen med Bodø kommune, Nordland fylkeskommune og universitetet i Nordland ble det prøvd ut faglige nettverk mellom lærere i kunst og håndverk og musikk på tvers av skolene i kommunen, noe som økte lærernes kompetanse, og styrket progresjonen i disse fagene for hele grunnskolen. To barneskoler og en ungdomsskole utviklet lokale læreplaner fra 1.-10.trinn i kunst og håndverk og musikk.

UH-nettverket for kunst og håndverk på nasjonalt plan (Nettverk for formgivning, kunst og håndverk i universitet og høyskolesektoren) som ble etablert av KKS i 2013 viser behovet og effekten av samarbeid på tvers i faggruppene. KKS tok initiativ og har koordinert dette nettverket disse 4 årene sammen med ulike UH-institusjoner rundt i landet. Resultatet er at antall deltakere i nettverket har økt fra år til år og flere og flere UH lærere ser behovet og hensikten med det. Det er nå også etablert et slikt nasjonalt nettverk for musikk.

Effekten er at fagnivået på lærerutdanningene styrkes ved at pågående forskning på fagfeltene blir presentert og spredt til alle UH institusjonene, samt til lærere via KKS sin nettside.

Fylkeskommunene har etablert faglige nettverk regionvis som jobber med faglig utvikling og eksamensforberedelser/vurdering. Disse fungerer godt.

Lærerutdanningen (på kort sikt)

«Lærerutdanningene har ansvar for at lærerne får en solid, forskningsbasert og profesjonsrettet grunnutdanning» (Kunnskapsdepartementet 2016, s. 74). Kravet om minst 60 stp. for å undervise i K&H i grunnskolen må få konsekvenser både for innholdet og tilgjengeligheten for faglig fordypning i lærerutdanningen i hele landet.

Styrking av UH-ansattes tilknytning til praksisfeltet betyr også en styrking av faget generelt. Det foregår mye godt faglig og metodisk utviklingsarbeid i grunnskolen. Samarbeid og erfaringsutveksling gjennom nettverk, både horisontalt og vertikalt i utdanningssystemet, kan på sikt bidra til større læreplanimplementering og bedre kvalitet. For en mer aktuell og dynamisk lærerutdanning vil det være fordelaktig at lærerutdanningen har jevnlig praksis ute i grunnskolene.

I 2016/2017 ble det gjort en kartlegging av obligatorisk dramaundervisning i grunnskolelærerutdanningene GLU 1.-7. og 5.-10. Kartleggingen ble utført av *Drama- og teaterpedagogene* (2017). Disse dataene viser at de fleste av landets lærerstudenter får langt mindre dramaundervisning enn da det var pålagt å gi dem et 30-timers metodekurs i løpet av utdanningen.

Dette gir oss indier på at dersom kravet om estetisk kompetanse frafaller lærerutdanningene vil heller ikke slik kompetanse vektlegges i rammeplanene. Fra og med høsten 2017 vil omgjøringen av grunnskolelærerutdanningen til femårig masterutdanning være en realitet. Målet er faglig sterke lærere og styrking av kunnskapsskolen for å gi elevene mer og bedre læring jf. *Strategien Lærarløft: på lag for Kunnskapsskolen* (2014).

KKS mener at det bør innføres et minimumskrav om å tilby undervisning i estetiske læringsprosesser/metoder ved lærerutdanningene for å påse at kravene i den generelle delen av læreplanen er mulig å gjennomføre for fremtidig praktiserende lærere.

I forslaget til nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanning 1.–7. trinn, tas estetiske læringsprosesser inn som et sentralt perspektiv som skal inngå i alle fag;

Studenten må oppøve kreativitet, evne til å skape, samhandle, reflektere og kommunisere. De skal ha kunnskap om egen og elevenes kroppsspråk og å bruke kroppsspråk som uttrykksform. Studenten skal være bevisst sin egen stemmebruk i ulike læresituasjoner og ha evne til å utforske og videreutvikle den personlige uttrykksevnen. Studenten skal kunne legge til rette for kreativ læring gjennom ulike uttrykk, formidling og framføringer som er med på å utvikle selvtilitt og identitet hos elevene. (Nasjonalt råd for lærerutdanning, 2016)

Kompetansekravet om 60 studiepoeng i kunst og håndverk må få ringvirkninger for hvordan lærerutdanningen er lagt opp slik at det er mulig å studere praktiske og estetiske fag. Lærerutdanningen må derfor påse at studentene har mulighet til å velge disse fagene, dette gjelder både campusbasert- og samlingsbaserte utdanning. KKS er kjent med at noen lærerutdanninger tilbyr samlingsbasert studietilbud på grunnskolelærerutdanningen uten at det er mulig å velge praktiske og estetiske fag. UH må påse at det legges til rette for at det er mulig å utdanne seg innen praktiske og estetiske fag også innenfor master i grunnskolelærerutdanningen. Det er viktig å erkjenne faglærerutdanningen i kunst og håndverk som en viktig ressurs for grunnskolen. Det bør derfor også legges til rette for å kunne ta master for faglærere.

Rammefaktorer som må være på plass (på kort og lang sikt)

Skolefagsundersøkelsen 2011 rapporterer at det er en svært sprikende praksis når det gjelder rammefaktorer som organisering, undervisningstimer, gruppestørrelser og utstyr på barnetrinnet (Espeland, M. et al, 2013, s. 74 – 77). Det rapporteres at hele 20 prosent av respondentene underviser i grupper med flere enn 20 elever og at henholdsvis 34,3, 38,5 og 61 prosent står i en situasjon der skolen enten er svært dårlig utstyrt eller ikke utstyrt overhodet til arbeid med henholdsvis tre, keramikk og fotografering (Ibid). På bakgrunn av svarene konkluderes det med at vi må anta «at det finnes svært mange elever som ikke møter ett eller flere av disse materialene i egnede verksteder og med egnet verktøy i kunst og håndverkssammenheng i barneskolen (Espeland, M. et al, 2013, s. 77). Det er liten grunn til å tro at det på øvrige klassetrinn er særlig store avvik fra det Skolefagsundersøkelsen 2011 rapporterer. Sammenholder man disse resultatene med det faktum at om lag 44 prosent av lærerne som underviser i kunst og håndverk i grunnskolen ikke har studiepoeng i faget (Lagerstrøm et al., 2014, s. 73) er det ikke underlig at faget oppleves å være teoretisert. Arbeidet med Bodøpiloten viste også at kompetansen ofte er tilstede i skolen, men ikke brukes. Å gjennomføre en kommunal kartlegging av lærerens kompetanse vil hjelpe skolene/kommunen til å få på plass lærere som kan bidra til bedre fagundervisning (Gjertsen, 2015).

Gruppestørrelse, velutstyrte verksteder og tilgang på materialer er rammefaktorer som påvirker muliggjørelsen av læreplanens kompetansemål.

Flere delingstimer og velutstyrte verksteder må innføres

KKS anbefaler økte delingstimer slik at gruppestørrelsene blir håndterlige, både av sikkerhetsmessige grunner og for å kunne realisere en mer faglig og praktisk rettet opplæring. Nasjonale føringer eller anbefalinger på elevtall i gruppene bør diskuteres. Videre vil senteret peke på betydningen av velutstyrte verksteder og godt materieltilgang slik at lærerens fysiske handlingsrom muliggjør en realisering av læreplanens mål. Dette gjelder også nødvendig digitalt utstyr og programvare.

Per dagsdato er gjennomsnittlig ukentlig leseplikt i ungdomsskolen 25,0 timer (45 minutters timer) og 18,7 timer (60 minutters timer) for kunst og håndverksfaget. Med stadig strengere krav til undervis- og sluttvurdering, større klasser, krevende kompetansemål, vedlikehold av verksteder, innkjøp av materialer, krav til tilpasset opplæring og implementering av grunnleggende ferdigheter ser KKS at det er en fordel for faget om leseplikten reduseres.

KKS stiller seg kritisk til å utelukkende føre en prosjektbasert struktur av kunst og håndverksundervisningen, da dette ikke er i tråd med Ludvigsens forskning på dybdelæring. Dette understøttes også av Bamfords kartlegging i Norge (2011/2012) som belyser at økt fokus på økt timetall i «basisfagene» de siste 20 år, (se innledningen) har ført til redusert fokus på de estetiske fagene. I tillegg har skolene i stadig større grad organisert opplæringen i de estetiske fagene som «ukesprosjekter». Denne blokkvise tilnærmingen til undervisning kan være effektiv, men bør ikke anses som et alternativ til jevnlig og systematisk opplæring i de estetiske fagene" (Bamford 2012, s.7.).

Eksamen (kort sikt)

KKS er positive til lokalgitt eksamen i kunst og håndverk etter 10. klassesetrinn, men denne må være praktisk/muntlig. I Stortingsmelding 28. S. 49 er det angitt at Departementet ønsker å vurdere kunst og håndverk sammen med flere andre praktisk estetiske fag som trekkfag til lokalt gitt muntlig eksamen etter 10. skoleår. KKS mener eksamen skal i likhet med standpunktvurderingen gi informasjon om elevens kompetanse ved avslutningen av fag og må derfor samsvare med det kompetansemålene etterspør, inkludert kompetanse innen praktiske arbeidsoppgaver.

Praktisk/muntlig eksamen henger tett sammen med kompetansekrav for lærere. Eksamen i faget vil legge økt press på skoleledere når det gjelder ansettelse av lærere med høy faglig kompetanse, samt at rammefaktorer som gruppestørrelse, verksteder og utstyr vil måtte prioriteres i mye større grad.

Praktisk/muntlig eksamen er relevant også i forhold til eksamensformer i videregående opplæring.

KKS mener lokalgitt eksamen vil føre til at faget prioriteres i skolen og videre at arbeidet med å skape gode, faglige nettverk, bl.a. som følge av sensorordninger, kan profesjonaliser vurderingen i faget generelt. Lokalt og regionalt samarbeid med Fylkesmannen/UDIR/KKS om sensorkursing av lærere kan være ett eksempel på faglige nettverk i anledning eksamen.

Konklusjon:

KKS mener at følgende tiltak vil styrke kompetansen og kvaliteten i kunst og håndverksopplæringen på kort og lengere sikt ved:

- Å stille formelle krav til kompetanse i kunst og håndverk for lærere i grunnskolen. Minimum 60 studiepoeng.
- At kunst og håndverk blir trekkfag til lokalt gitt praktisk/muntlig eksamen etter 10.årstrinn
- Å bygge nettverk horisontalt og vertikalt i hele utdanningsløpet. Fra grunnskole til UH-sektor.
- Organisere opplæringen for elevene slik at de får jevnlig og systematisk opplæring i de estetiske fagene
- Alle skolene må ha tilgang på velutstyrte verksteder
- KKS anbefaler økte delingstimer slik at gruppestørrelsene blir håndterlige
- At lærerutdannere bør ha jevnlig praksis ute i skolene.
- Å gi tydelige føringer rundt rammefaktorer som påvirker realisering av læreplanen.
- Å ha fleksible og relevante etter- og videreutdanningsmodeller
- At lærerne tar i bruk KKS sin nettside i det daglige arbeidet med fagene, for å sikre en god implementering av læreplanene
- At skolene forbereder og følger opp DKS – tilbudene i arbeidet med kunst og kulturfagene i skolen
- At skolene styrker sitt samarbeid med lokalmiljøet, som kulturskolene, museene, bibliotekene og andre kunst og kultur institusjoner
- KKS mener at det bør innføres et minimumskrav om å tilby undervisning i estetiske læringsprosesser/metoder ved lærerutdanningene

2.2. Musikk

Det bør stilles formelle krav til kompetanse i musikkfaget for lærere på barnetrinnet og på ungdomstrinnet. Minimum 60 studiepoeng.

Kompetansekrav for lærere bør også innføres i grunnskolen. Spesielt med tanke på lærere som underviser fra 1.-7. klasse.

I undersøkelsen «Musikkfaget i norsk grunnskole: Læreres kompetanse og valg av undervisningsinnhold i musikk» fra 2016 ble det innhentet informasjon fra ca. 135 musikk lærere på Østlandet. Undersøkelsen viser klart at kompetansen til lærere som underviser på lavere trinn (1.-7. klasse) henger sammen med utdanningen og erfaringen med musikk som fag. Rapporten viser at få av lærerne var utdannede faglærere eller hadde annen utdanning innen musikk når de underviste på barnetrinnet. Dette gav seg også til kjenne i måten selve musikkundervisningen ble gjennomført i praksis. På de mindre trinnene var det oftest fokus på sangleker og dans, mens samspill, komposisjon og improvisasjon var områder og mål som oftest ble bortprioritert i faget (Sætre, Ophus og Neby, 2016).

Undersøkelsen stadfester videre at lærerens kompetanse henger nøye sammen med innholdet som det undervises om i faget. Som vi vet er musikk et praktisk fag hvor elementer som lytting, musisering og komposisjon er sterke grunnpilarer. Sætre, Ophus og Neby (2016) trekker også frem at disse områdene er de som lærerne som underviser opp til 6.trinn mestrer minst og dermed også prioriterer bort i den daglige undervisningen. Undersøkelsen viser også en trend for at lærere på de minste trinnene ikke viser stor egeninteresse for faget. Det vil si at de ikke praktiserer musikk selv i form av kor, spill eller annen aktivitet på egen fritid. Likevel anser disse lærerne faget som viktig i dagens skole.

Ta i bruk kompetanse fra kulturskolen

Et formelt kompetansekrav vil kunne løses på kort sikt ved at kommunen tar i bruk kompetanse fra kulturskolen. Kommunen er gjennom paragraf 13-6 i opplæringsloven forpliktet til å ha en kulturskole. Ansatte i kulturskolene har høy kunst- og kulturfaglig kompetanse, og mange kommuner har allerede et godt samarbeid mellom kulturskole og grunnskole. De fleste ansatte i kulturskolen har pedagogisk kompetanse. **Tolga kommune** har lang erfaring med samarbeid på tvers, og har utmerket seg som et godt eksempel på hvordan barn og unge lærer og utvikler seg. Samarbeid mellom institusjoner er noe som krever tid. I Tolga kommune har de fått dette til fordi samarbeidet mellom kulturskole og barnehage/grunnskole er politisk forankret i en styringsplattform for oppvekst fra september 2015.

Ta i bruk lærerkompetansen

Meld.St.28 punkt 4.6.1 sier at «Musikk er et fag hvor elevene oppøver evnen til å lytte oppmerksomt og gjenkjenne musikalske elementer. I sang og musikk får elevene prøve ulike instrumenter og får grunnleggende kunnskap om hvordan musikk produseres og formidles.» For at elever skal få denne kunnskapen fordres det at lærere som underviser i faget innehar stor kompetanse i de ulike delene i faget som i stor grad henger sammen med praktiske og reflekterende evner. Arbeidet med Bodø-piloten viste at kompetansen er tilstede i skolen men ikke brukes. Å gjennomføre en kommunal kartlegging av lærerens kompetanse vil hjelpe rektor, skolene og kommunen til å få på plass lærere som kan bidra til en bedre fagundervisning.

Oppdatert musikkutstyr

I klasserom hvor det skal foregå musikkundervisning må det også være tilgang til instrumenter og tilkobling/oppbevaring av ulikt utstyr. Samtidig må det også være mulighet for å dele inn elever i grupperinger og baser. Det er også behov for relevant og oppdatert musikkutstyr. Skolene bør derfor investere i musikkutstyr som kan bygge oppunder en praktisk, variert og relevant musikkundervisning. Dette inkluderer også digitalt utstyr som for eksempel iPad. Musikk anno 2017 er mangfoldig og svært sammensatt. Komposisjon og musisering foregår også i dag på digitale flater. Derfor trenger elever i skolen å få grunnleggende ferdigheter i musikk som gir innblikk i hvordan musikk kan komponeres, endres og manipuleres ved hjelp av digitalt utstyr.

UH-sektor, musikk i lærerutdanningene

Musikkundervisningen i lærerutdanningene har vært nedprioritert i flere år fordi etterspørselen etter denne spesifikke kompetansen ikke har vært et satsingsområde i grunnskolen. Ved å innføre et kompetansekrav i musikk for lærere på barnetrinnet (som på ungdomstrinnet) vil trolig også innholdet i studieporteføljen til lærerutdanningene påvirkes og endres av dette. I dag undervises noen av utdanningen over nett. Det er mange utfordringer med nettbasert undervisning i musikkfaget, spesielt siden dette er et modningsfag hvor egne ferdigheter og refleksjon spiller en stor rolle.

Lokal læreplanutvikling i musikk, og musikk som trekkfag til lokalt gitt praktisk/muntlig eksamen etter 10.skoleår

Ved å innføre musikk som trekkfag til lokalt gitt praktisk/muntlig eksamen etter 10. skoleår, vil det være vesentlig at kompetente lærere i musikk bli prioritert av skoleleder.

Ansvar for skoleeier i å tilrettelegge for samarbeid mellom skoler i å utvikle lokale læreplaner i musikk, vil være et viktig tiltak jf. erfaringer fra «Bodø-piloten». Nordlandsforsknings eksterne

evaluering av piloten (Gjertsen, 2016) beskriver et vellykket prosjekt hvor to barneskoler og en ungdomsskole samarbeidet om utvikling av en gjennomgående lokal læreplan i musikk (også i kunst og håndverk). I denne lokale læreplanen var det tenkt helhet og progresjon i et sammenhengende løp fra 1. 10. skoleår. Ved å utvikle lokale læreplaner på denne måten, vil det på sikt være mulig å gjennomføre en lokalt gitt praktisk/muntlig eksamen etter 10. Skoleår.

Konklusjon:

KKS mener det vil styrke kompetansen og kvaliteten i musikkopplæringen på kort og lengre sikt ved at:

- Det stilles formelle krav til kompetanse i musikk for lærere på barnetrinnet og på ungdomstrinnet. Minimum 60 studiepoeng. Det er viktig med 60 studiepoeng også for at det kan gi grunnlag for en master innenfor grunnskolelærerutdanningen.
- Musikk blir trekkfag til lokalt gitt praktisk/muntlig eksamen etter 10. skoleår (tiltak 19).
- Lokal læreplaner i musikkfaget
- Ta i bruk Kulturskolelærere i musikkfaget
- Oppdatert musikkutstyr

3 .Senteret bør i utredningen også se på relevans i læreplanen opp mot relevante utdanningsprogram i VGO som musikk, dans og drama og kunst, design og arkitektur

3.1. Kunst og håndverk

Læreplanen for kunst og håndverk som den foreligger i dag har direkte relevans opp mot 4 utdanningsprogrammer i videregående skole.

- Design og håndverk, (yrkesfag)
- Kunst, design og arkitektur (studiespesialiserende)
- Medier og kommunikasjon (studiespesialiserende)
- Medieproduksjon (yrkesfag)

Design og håndverk skal etter anbefaling av fagrådene og kunnskapsdepartementet gjøres om til 5 nye fagområder, sammenslått med andre fagområder. Likevel vil den estetiske biten med det håndverksmessige og erfarings basert læring etter formalestetiske prinsipper være sentral når disse yrkesfagene kombineres.

Kunst, design og arkitektur er en videreføring av kunst og håndverk i sin helhet.

Innenfor begge mediefagene er de estetiske sterkt betonet og elevene skal fra grunnskolen ha erfaring med visuell kommunikasjon, arbeid med foto og digitale medier. Ideskaping står også sentralt innenfor disse linjene innen alt fra grafisk design til arbeid med multimodale tekster innenfor journalistikk.

Konklusjon:

- Håndverksdelen burde vært tydeliggjort med tanke på DH, både når det gjelder materialer, verktøybruk og teknikker.
- Praktisk/muntlig eksamensform etter 10.kl.trinn er relevant i forhold til VGO.
- Hospiteringer på tvers av skoleslag og nivåer, ungdomsskoleelever på VGO med mer kan settes inn i et system.

- Styrke rådgivernes og lærernes kompetanse i yrkes- og utdanningsmuligheter inne kunst og håndverk og musikk, slik at de kan støtte elevene i valg av studieretninger på VG

3.2. Musikk

Dersom undervisning i musikkfaget gjennomføres etter dagens læreplan i faget, så vil elevene ha et faglig godt grunnlag ved overgang til VGO, MDD, bortsett fra instrumental/vokalopplæring.

Problemet er imidlertid at kompetansen for å kunne gjennomføre undervisningen i henhold til læreplanenes intensjoner gjennom et 10-årig skoleløp ofte **ikke** er til stede. De utøvende instrumentale og vokale ferdigheter som søkere til MDD har tilegnet seg, har de som regel fått opplæring i ved kulturskoler, korps og annet frivillig musikkliv.

Det er mulig å legge til rette for instrumental/vokalopplæring gjennom kulturskolene innenfor skoledagen ved at timeplanen og skoledagens lengde tilpasses litt. Dette gjøres allerede i flere kommuner, blant annet også av hensyn til skoleskys. Her er igjen Tolga kommune et eksempel.

3.3. Dans

Dans er en del av kroppsøvingfaget, og kommer inn som en liten del av musikkfaget. Kompetansen i dans hos lærere i grunnskolen er ofte mangelfull, og gir ikke et godt grunnlag for de elever som velger å fordype seg i dans i VGO. Dans er et fag som bør styrkes i grunnopplæringen, og som i større grad kan knyttes til musikkfaget. Men det kreves at lærere har kompetanse innen dans for å kunne gi kvalitetsmessig og variert undervisning for elevene.

3.4. Drama

Drama er ikke et fag i grunnskolen, men brukes som metode i flere fag. For elever som ønsker å fordype seg i drama på VGO, musikk, dans og drama, så har de lite faglig å bygge på fra 10 år i grunnskole.

Drama er et av fagene i kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet i barnehagelærerutdanningene. Bare noen få grunnskolelærerutdanninger har "drama som metode" i sine utdanninger.

Drama- og teaterpedagogene la i september 2016 frem rapporten «Drama/teater i norsk grunnskole. Muligheter og spillerom» (2016), der de blant annet foreslår Drama/teater som et eget fag og læringsform i grunnskolen

Hvorfor drama/teater som fag og læringsform i grunnskolen:

Drama/teater er et erfaringsfag. Elevene deltar i utforskende og skapende læringsaktiviteter der de erfarer gjennom praktisk handling, følelsesmessig engasjement og kognitive vurderinger. Læreren tar utgangspunkt i barn og ungdoms naturlige fiksjonskompetanse for å skape engasjement i lærings situasjonene. Drama/teater er et kommunikasjonsfag. Elevene lærer å bruke kropp og stemme for å kommunisere hensiktsmessig, samtidig som de utvikler mot og selvtillit til å ta ordet i forsamlinger. Drama/teater er et utforskningsfag. Gjennom arbeid i dramatisk form bruker og videreutvikler elevene kunnskaper, ferdigheter og holdninger fra andre fag. Dette arbeidet bidrar til varig og fordypet forståelse. Drama/teater er et sosialt og kollektivt fag. I faget utforsker, uttrykker og

oppleve elevene i kollektive prosesser. Gjennom perspektivtaking og bruk av fantasi og forestillingsevne utvikler elevene empati og emosjonell kompetanse. Drama/teater er et dannelsesfag. Elevene lærer målrettet kreativitet ved å inngå kunstneriske prosesser og produksjoner. Gjennom kreativ utforskning i fiksjon dannes både individet og fellesskapet. Forskning viser at drama og estetiske læringsprosesser fører til at alle elever medvirker, blir mer aktive og dermed engasjert i sin egen læringsprosess (Sæbø, 2010). Sæbø hevder i sin forskning at dramaturgi er egnet som didaktisk verktøy for å skape struktur og variasjon.

I DICE forskningen (Drama Improves Lisbon Key Competences in Education) finnes forskningsresultater og anbefalinger for teater i undervisning og drama.

4 . Andre aktører

4.1 Kulturskolen

KS og Norsk kulturskoleråd, to organisasjoner med samme eier, har i 2017 satt i gang en medlemsdialog med kommunene og fylkeskommunene for å skape en tettere samhandling mellom KS og Kulturskolerådet. Gjennom samhandling kan kompetansen i KS, Norsk kulturskoleråd og kommunene styrkes.

4.2.Kulturtanken

Kulturtanken/DKS er et kunst og kulturtilbud til alle elever i grunnsopplæringen i Norge. Den sikrer at elevene får møte profesjonell kunst i løpet av skoleåret. Det er et sterkt ønske om at tilbudene fra Kulturtanken skal bli bedre implementert i skolehverdagen, for å styrke elevenes kompetanse innen kunst og kulturfagene. Derfor bør skoleledere og skoleeiere pålegges å ivareta dette i opplæringen. Norge har en unik ordning med Kulturtanken, som i mye større grad enn i dag, bør følges opp i skolene. Kulturtanken bør også gjelde for barnehagene, som i den nye rammeplanen, skal styrke arbeidet med kunst, kultur og kreativitet.

4.3.Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS)

Kunnskapsdepartementet etablerte senteret 1.01.2007 ved Høgskolen i Bodø / Universitetet i Nordland. Senterets hovedoppgaver har vært å styrke kunst og kulturfagene i opplæringen for barnehagelærere, grunnskolelærere og lærere i videregående opplæring. Senteret har i dag utviklet en nettside som består av støtte- og veiledningsmateriell, forskningsoppgaver, fagartikler, litteraturhenvisninger og mye mer, som kan bistå lærere og skoleledere i sitt daglige arbeid med fagene. Dette er en «gullgruve», som i mye større grad bør bli brukt av lærere. Alt er gratis og godt forankret i nye læreplaner og rammeplan for barnehagene. Med metodefrihet og med stort handlingsrom trer de nasjonale sentrenes og lærerutdanningenes rolle tydelig fram når det gjelder å synliggjøre fagfeltets praksis med god kvalitet av læreplanimplementering

5. Deling av kunst og håndverksfaget

KKS kommenterer tiltak 19.

KKS anser delingen av faget som problematisk av flere grunner:

- Elevenes modenhet til å velge forløper til yrkesfag eller studiefag inntreffer for tidlig, og på et tidspunkt hvor elevene har for liten erfaringsbakgrunn til å ta et kvalifisert valg om fremtidig yrke. I andre *kjernefag* som naturfag, må ikke elevene velge mellom fagområder som fysikk og kjemi, dette blir ansett som naturlige allmenndannende elementer av faget. Og de slipper å ta valg som får konsekvenser for framtidig yrkesliv. I Norskfaget velger ikke elevene mellom grammatikk og skjønnlitterære tekster. Håndverket og kunsten henger nøye sammen, som grammatikk og skjønnlitterære tekster. Ett forslag til deling av faget kan betraktes som et symptom på lite forståelse for fagets mangfold og egenart. Det kan virke som at *samhandling mellom tanke og hånd* ikke forstås fullt ut. Kunst og håndverk er et både og fag som innbyr til praktiske og varierte arbeidsmetoder.
- Innledningsvis skisserte vi noen holdninger og hendelser som har gjort at timeantallet har gått ned i praktisk estetiske fag de siste 20 år. Ved å nedprioritere faget og dermed kompetansen har faget gradvis blitt mer teoretisk. Mangel på kvalifiserte lærere, for store klasser og lite midler på skolene til materialer og redskaper, fører i dag til teoretisering og forenkling av faget. Uttalelser fra Utdanningsforbundet støtter dette synet "*Regjeringen vil dele kunst- og håndverksfaget for å få mer praktisk arbeid inn i skolen. Utdanningsforbundet mener det ikke vil løse problemet, i følge Steffen Handal. Først må lærerkompetanse og ressurser på plass* (Utdanningsforbundet.)
- Grunnopplæringen i Norge skal gi alle like muligheter. Om faget skal deles kan konsekvensen bli kjønns og klasse segregering. Teoritungt kunstfag og praktisk håndverksfag, når man i realiteten kan ha et både og fag som skissert i punktet over. "Når vi anvender teoretisk viten i deltakingsaktiviteter oppfatter de unge kunnskapene som nyttige og effektive" hevder Else Wiestad i artikkelen *Kroppens pedagogikk : Om læring gjennom kroppen* (Bostad, 2006)

6. Avslutning

Gjennom erfaringer med de praktisk estetiske fagene, vil elevene få et mangfold av muligheter for sansing, opplevelse, eksperimentering, skapende virksomhet, tenkning og kommunikasjon. Alle disse erfaringene bidrar til å øke den kulturelle kompetansen. Grunnsteinene i kunstfagene er utvikling, nytenkning og kreativitet i samspillet mellom mennesker. Å utvikle ferdighetene på disse områdene er en fremtidsinvestering. Kulturell kompetanse har i tillegg til sin egenverdi, også stor betydning for livskvalitet og kvalifisering for framtid og arbeidsliv.

Det er imidlertid viktig å merke seg (jf. Anne Bamfords forskningsfunn) at kunstutdanning av høy kvalitet har klare fordeler for barns helse og sosiokulturelle velferd, og at fordelaktige virkninger av kunstrike programmer merkes kun der programmene er av høy kvalitet. Derfor er kompetansekrav viktig. (Bamford, 2008)

Felles for alle de praktisk og estetiske fagene er at elevene lærer ved å gjøre, at de kreative, praktiske og estetiske læringsmetodene er vektlagt. Mye av undervisningen i disse fagene har dessverre blitt teoretisert fordi lærere har manglet kompetanse. Ved å prioritere kompetente lærere i de praktiske og estetiske fagene, vil det igjen skape større grad av varierte og praktiske arbeidsmetoder for elevene.

Referanser

- Bamford, A. (2012). *Kunst- og kulturoplæring i Norge 2010/2011 : Sammendrag på norsk av kartleggingen "Arts and cultural education in Norway"*. Bodø: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen.
- Bamford, A., Espeland, M., Nymoene, M., & Musikk i skolen. (2008). *Wow-faktoren : Globalt forskningskompendium, om kunstfagenes betydning i utdanning*. Oslo: Musikk i skolen.
- Bostad, I., & Pettersen, T. (2006). *Dialog og danning : Det filosofiske grunnlaget for læring*. Oslo: Scandinavia Academic Press.
- Brodshaug, I. (2016). *Faggrupper for lærere i kunst og håndverk Innhold, organisering, og nytteverdi*. (Mastergradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus). Hentet 04.04.17 fra: <https://oda.hioa.no/nb/faggrupper-for-laerere-i-kunst-og-handverk-innhold-organisering-og-nytteverdi/asset/dspace:10411/Brodshaug.pdf>
- Drama og teaterpedagogene (2017) *Rapport: Dramaundervisning i grunnskolelærerutdanningene Nasjonal kartlegging og eksempler på best practice*. DTP rapport. Hentet fra http://dramaogteater.no/wp-content/uploads/2017/04/Rapport_dramaundervisning_laererutdanningene_20171.pdf
- Drama og teaterpedagogene (2016). *Rapport : Drama/teater i norsk grunnskole : Muligheter og spillerom*. DTP rapport. Hentet fra http://dramaogteater.no/wp-content/uploads/2016/09/Drama-teaterigrunnskolen_rapport1.pdf
- Espeland, M., Arnesen, T. E., Grønndal I. A., Holte, A., Sømoe, K., Wergedahl, H., Aadland, H. (2013). *Skolefagsundersøkelsen 2011. Praktiske og estetiske fag på barnesteget i norsk grunnskule*. (HSN-rapport 2013/7). Stord: Høgskolen i Stord/Haugesund
- Haaland, G., Nilsen, S., & Pedlex norsk skoleinformasjon. (2013). *Læring gjennom praksis : Innhold og arbeidsmåter i yrkesopplæringen : En grunnbok i yrkesdidaktikk*. Oslo: PEDLEX norsk skoleinformasjon
- Høgskolen i Oslo og Akershus. (2017). *Faggrupper i kunst og håndverk*. Hentet 10.04.17 fra: <https://film.hioa.no/faggrupper-for-laerere-i-kunst-og-handverk>
<https://film.hioa.no/faggrupper-for-laerere-i-kunst-og-handverkhttps://www.kunstogdesign.no/forsk---masteroppgaver>
- Karlsen, S. (2012) *Music education in multicultural schools: Report from the Nordic research project "Exploring democracy: Conceptions of immigrant students' development of musical agency"* <file:///C:/Users/Hjem/Downloads/Music%20Education%20in%20Multicultural%20Schools.pdf>
- Korsmo, E.K. (22. desember 2012) *Dele kunst- og håndverksfaget?* Utdanningsforbundet. Hentet fra: <https://www.utdanningsforbundet.no/Hovedmeny/Grunnskole/Nyheter/Dele-kunst--og-handverksfaget/> lest 10.04.2017
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Fag – fordypning – forståelse : en fornyelse av Kunnskapsløftet. (Meld. St. 28 2015-2016)*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf>

- Kunnskapsdepartementet. (2017). Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen. (Meld.St.21 2016-2017). Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del - verdier og prinsipper*. Hentet 10.04.17 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-forslag-til-ny-generell-del-av-lareplanverket-for-grunnopplaringen-som-skal-erstatte-gjeldende-generell-del-og-prinsipper-for-opplaringen/id2542076/>
- Lagerstrøm, B. O., Moafi, H. & Revold, M. K. (2014). *Kompetanseprofil i grunnskolen: Hovedresultater 2013/2014*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet 04.04.17 fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/197751?ts=148a1618d30>
- Nasjonalt råd for lærerutdanning. (2016). *Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanning 1.–7. trinn*. Hentet fra http://www.uhr.no/documents/Forslag_til_retningslinjer_for_fema_rig_grunnskolel_rerutdanning_trinn_1_7_L_50276_2.pdf
- Nordahl, M. (2012.28.januar). Barn som driver med musikk husker bedre. *Forskning.no* hentet fra <http://forskning.no/2017/01/barn-som-driver-med-musikk-husker-bedre>
- Ruud, E. (2008, 8. januar). Musikk og identitet. *Grus*. Hentet 29. februar 2016 fra <http://www.hf.uio.no/imv/personer/vit/evenru/even.artikler/GRUS-identitet.pdf> (25 s.).
- Tidlig Innsats Early Years Hentet 10.04.2017. <https://skoyen.osloskolen.no/siteassets/satsingsomrader/tiey/tidlig-innsats-early-years.pdf>
- Utdanningsdirektoratet. (2006). *Læreplan i kunst og håndverk*. Hentet 10.04.17 fra: <https://www.udir.no/kl06/KHV1-01>
- Gjertsen, H. og Lo, Christian (2015). Evaluering av Bodøpiloten : En satsing på økt samarbeid rundt kunst og kultur i opplæringen i barnehager og skoler. (Arbeidsnotat nr.: 1017/2015). Bodø, Nordlandsforskning Hentet fra <http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/139469/Dokumenter/Arbeidsnotater/2015/Bod%C3%B8piloten%20desember%202015.pdf>
- Sæthre, H., Ophus, T. og Neby, T. (2016). *Musikkfaget i norsk grunnskole: Læreres kompetanse og valg av undervisningsinnhold i musikk*. Utdanningsforskningsforskning . Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/musikkfaget-i-norsk-grunnskole-lareres-kompetanse-og-valg-av-undervisningsinnhold-i-musikk/>